

ETELÄ-
KARJALAN
LIITTO

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet

Maakuntahallitus 20.11.2023
Maakuntavaltuusto x.x.2023

Sisällysluettelo

1	LAINSÄÄDÄNTÖPERUSTA JA SOVELTAMISALA.....	2
2	SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA.....	2
	2.1 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite, tarkoitus ja käsitteet.....	2
	2.2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivalta, tehtävät ja vastuut.....	2
	2.3 Kokonaisvaltainen riskienhallinta ja sisäinen valvonta osana kuntayhtymän johtamis- ja hallintojärjestelmää.....	3
	2.3.1 Riskit ja riskienhallinta osana taloussuunnittelu- ja seurantaprosessia	4
	2.3.2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi.....	4
	2.4 Tilivelvollisuus.....	4

1 LAINSÄÄDÄNTÖPERUSTA JA SOVELTAMISALA

Kuntalain 14 §:n mukaan valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa hyvää hallintoa ja johtamista, ja ne koskevat kaikkia kuntayhtymän toimielimiä ja johtoa sekä kaikkea kuntayhtymän toimintaa, josta kuntayhtymä vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä hallintosäännössä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeessa sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu.

2 SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA

2.1 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite, tarkoitus ja käsitteet

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kuntayhtymälle asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista.

Sisäinen valvonta on osa kuntayhtymän johtamisjärjestelmää ja johdon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia. Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset viranhaltijat ja esihenkilöt pyrkivät varmistamaan, että

- kuntayhtymän toiminta on taloudellista ja tuloksellista,
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa,
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä
- omaisuus ja voimavarat turvataan.

Riski on epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin. Vaikutus on poikkeama odotetusta, niin myönteisessä kuin kielteisessä mielessä.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Vuosittaisessa riskienhallintaprosessissa

- riskit tunnistetaan ja kuvataan,
- arvioidaan riskin toteutumisen vaikutukset ja merkittävyys ja riskin toteutumisen todennäköisyys,
- tunnistetaan mahdollisuudet hallita riskiä eri menetelmillä (valvonta).

2.2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivalta, tehtävät ja vastuut

Maakuntavaltuusto päättää kuntayhtymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että kuntayhtymän kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Maakuntahallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Maakuntahallitus

- hyväksyy sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet ja menettelytavat,
- vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä ja yhteen sovittamisesta siten että kuntayhtymän toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus varmistetaan,
- vastaa riskienhallinnan järjestämisestä,
- valvoo, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti ja tuloksellisesti,
- antaa toimintakertomuksessa tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä sekä selvityksen konsernivalvonnasta ja merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä.

Maakuntajohtajalla on asemansa perusteella vastuu sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan järjestämisestä osaksi johtamista, päätöksentekoa, toiminnan ja talouden suunnittelua, seuranta ja arviointia, niitä koskevien menettelyiden toimivuuden valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista maakuntahallitukselle.

Johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on toimeenpanna sisäisen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Johtavien viranhaltijoiden velvollisuutena on siten ohjata ja seurata alaistaan toimintaa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Viranhaltijoiden tulee toimeenpanna riittävät sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat menettelytavat ja valvoa niiden toimivuutta.

Maakuntajohtaja ja yksiköiden johtajat valvovat

- asetettujen tavoitteiden saavuttamista sekä toiminnan häiriöttömyyttä ja taloudellisuutta
- päätöksenteon ja taloudenhoidon toimintatapojen asian- ja lainmukaisuutta
- tietojärjestelmien käytön ja hallinnon asianmukaisuutta
- henkilöstön riittävyttä, ammatillisen osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittymistä
- omaisuuden, tilojen ja laitteiden asianmukaista käyttöä ja hallintaa
- riskien kartoitusten ja arviointien suorittamista sekä
- päätettyjen riskienhallinnan menettelyiden systemaattista toteutusta ja vaikuttavuutta

Henkilöstön velvollisuutena on toimia tavoitteiden ja annettujen ohjeiden mukaisesti sekä ylläpitää ja kehittää ammatillista osaamistaan sekä raportoida havaitsemistaan epäkohdista esihenkilöilleen.

2.3 Kokonaisvaltainen riskienhallinta ja sisäinen valvonta osana kuntayhtymän johtamis- ja hallintojärjestelmää

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta on osa kuntayhtymän johtamis- ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua ja seuranta, poikkeamiin reagoimista ja suoriutumisen arviointia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee olla kokonaisvaltaista ja sen tulee toteutua kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla. Riskienhallinnan tulee ulottua kaikkiin riskiluokkiin, sekä sisäisiin että ulkoisiin. Käytännössä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyy vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana.

Toimiva sisäinen valvonta myös ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä. Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin. Väärinkäytöksenä pidetään erilaisia epärehellisiä, epäeettisiä tai kuntayhtymän ohjeita rikkovia taikka lainvastaisia tekoja.

2.3.1 Riskit ja riskienhallinta osana taloussuunnittelu- ja seurantaprosessia

Kuntayhtymän riskit voidaan jakaa operatiivisiin, taloudellisiin ja omaisuusriskeihin. Kaikkiin näihin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä. Riskienhallintaa toteutetaan talousarvion ja merkittävien päätösten valmistelun yhteydessä. Maakuntajohtajan ja yksiköiden johtajien tulee talousarvion laadinnan

yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Maakuntahallitukselle kootaan näiden perusteella kuntayhtymän riskianalyysi ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi. Yksiköiden johtajat raportoivat merkittävistä riskeistään ja riskien hallinnan kehittämisestä osana toiminnan ja talouden seuranta ja raportointia.

2.3.2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta seurataan talousarviovuoden aikana. Maakuntahallitus antaa toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Hallituksen selonteko perustuu kuntayhtymän johtoryhmän laatimaan selontekoon. Kuntayhtymän johtoryhmän selonteossa käsitellään merkittävimmät riskit ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen sekä toimenpiteet havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Mikäli tilikaudella havaitaan merkittäviä riskejä, tulee valvontavastuussa olevien viranhaltijoiden raportoida niistä ja niiden hallintakeinoista välittömästi maakuntajohtajalle ja maakuntajohtajan edelleen maakuntahallitukselle. Valvontavastuussa olevien tulee raportoinnin perusteella ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

2.4 Tilivelvollisuus

Tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä sen jatkuvasta ylläpidosta johtamassaan toiminnassa. Kuntalain mukaisia tilivelvollisia ovat hallituksen, lautakuntien sekä niiden jaostojen jäsenet sekä tehtäväalueiden johtavat viranhaltijat. Kuntalaissa ei ole tarkemmin määritelty johtavia viranhaltijoita, vaan kuntayhtymän tulisi määritellä ne itse. Etelä-Karjalan liiton johtavia viranhaltijoita ovat maakuntajohtaja sekä yksiköiden johtaja.

Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Vaikka henkilö ei olisikaan lain tarkoittama tilivelvollinen, hänen on luonnollisesti hoidettava tehtävänsä asianmukaisella huolellisuudella eikä tilivelvollisaseman puuttuminen vapauta esihenkilöitä toiminnan valvontavastuusta.

Kuntalain 123 §:n mukaan tilintarkastajan tehtävänä on muun ohessa tarkastaa, onko kuntayhtymän sisäinen valvonta ja riskienhallinta järjestetty asianmukaisesti. Lain 125 §:n tarkoittamassa tilintarkastuskertomuksessa annetaan mm. lausunto sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä ja esitys vastuuvapauden myöntämisestä sekä mahdollisesta tilivelvolliseen kohdistuvasta muistutuksesta.